

Læreplan i vg3 skinn- og pelsduodjifaget

Dette er en oversettelse av den fastsatte læreplanteksten. Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Fastsatt som forskrift av Sametinget 15.06.2021 med hjemmel i lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 6-4 andre ledd.

Gjelder fra 01.08.2022

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefaget handler om håndlagde samiske tradisjonelle duodji-/duodje-/duedtieprodukter. Gjennom praktisk arbeid med skinn, pels og andre materialer og bruke ulike redskaper og relevante maskiner utvikler lærlingene håndverksferdigheter og forståelse av tradisjon, form og teknikk. Lærlingene skal også utforske, utvikle ideer og bruke innovative prosesser for å skape nye duodji-/duodje-/duedtieprodukter. Duodji-/duodje-/duedtiefaget skal forberede lærlingene til å dekke samfunnets etterspørsel etter håndlagde tradisjonelle og nyutviklede produkter. Det betyr at duodji-/duodje-/duedtiefaget skal sikre at det utdannes utøvere i både tradisjonell og framtidrettet duodji-/duodje-/duedtie med forankring i urfolkskunnskap.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunlaget for opplæringen. Vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefaget skal bidra til å fremme faglig identitet, skaperglede og forståelse av normer, etikk og estetiske uttrykk i duodji. Gjennom arbeidet med faget tilegner lærlingene seg kunnskap om mangfold og variasjon i samisk natur- og kulturarv. Kunnskapen om tradisjon skal bidra til å gi lærlingene respekt for naturen og forståelse av sammenhengen mellom ressursbruk og behovet for å ta vare på naturressurser for framtidige generasjoner. Faget skal også bidra til å gi lærlingene kunnskap om arbeidsgivers og arbeidstakers plikter og rettigheter og om betydningen av trepartssamarbeidet, der arbeidsgiveren, arbeidstakeren og myndighetene jobber sammen for å utvikle et bedre arbeidsliv.

Kjerneelementer

Materialkunnskap

Kjerneelementet materialkunnskap handler om å velge og skaffe til veie materialer til skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtie i ulike årstider. Det handler videre om å berede og garve skinn- og pelsmaterialene. Det handler også om kunnskap om tradisjonell beredning og garving og i tråd med gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet. Videre handler kjerneelementet om kvalitet i materialer og bruksområder. Det handler også om å bruke ressurser og reparasjon bevisst og å gjenbruke duodji-/duodje-/duedtiemateriale.

Duddjon-/duodjuhibme-/vitnesjidta og kulturarv

Kjerneelementet duddjon-/duodjuhibme-/vitnesjidta og kulturarv handler om å lage tradisjonelle skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtieprodukter for hånd og ved hjelp av maskiner der det er hensiktsmessig. Det handler om å forstå

sammenhengen mellom materialer, mønstre, form og funksjon. Kjerneelementet handler også om å bruke tradisjonelle metoder og kreative uttrykksformer i tradisjonell og nyskapende skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiearbeid. Videre handler kjerneelementet om hvordan samisk kulturarv i skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtie er forankret i samisk språk, fagterminologi og tradisjoner.

Markedsforståelse

Kjerneelementet markedsforståelse handler om sammenhengen mellom kostnader og inntekter i egen produksjon. Videre handler kjerneelementet om å presentere eget arbeid og veilede kunder i ulike sammenhenger. Kjerneelementet handler også om merkevarebygging og formidling av duodjens-/duodje-/duedtie egenskaper og kulturelle og tradisjonelle verdi. Videre handler det om å bruke fagets kulturhistorie i eget arbeid. Markedsføring og salg av egne håndverksprodukter og tjenester gjennom ulike nettverk er en del av kjerneelementet.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I vg3 skinn og pelsduodji-/duodje-/duedtie faget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å utvikle håndlag, gode arbeidsrutiner og arbeidsstillinger, om evne til problemløsning og om å utvikle identitet og å ta ansvarlige valg i eget liv. Det handler om å utvikle selvtillit og mot til å ytre seg. Videre handler det om hvordan man i samhandling med andre utvikler respekt for andres verdier, valg og uttrykksform. Det tverrfaglige teamet folkehelse og livsmestring handler også om å være med på å synliggjøre hvordan duodji-/duodje-/duedtie kan bidra til å gi ulike uttrykk for gruppetilhørighet.

Bærekraftig utvikling

I vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtie faget handler bærekraftig utvikling om å reflektere kritisk over valg av materialer, produksjonsmetoder, verktøy og maskiner i en etisk og bærekraftig produksjon. Videre handler det om sammenhengen mellom naturressurser og innhøsting i ulike årstider og om en bærekraftig forvaltning av ressursene. Det handler også om å lage holdbare produkter som kan vedlikeholdes, gjenbrukes og repareres. Bærekraftig utvikling handler også om at faget er en del av arbeidet med å sikre verdens natur- og kulturarv.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefacet innebærer å bruke fagterminologi om egne skapende prosesser og i refleksjon over estetiske og etiske faglige problemstillinger. Muntlige ferdigheter innebærer også å lytte til og gi respons i spontan og forberedt samtale. Lærlingene utvikler muntlige ferdigheter når de drøfter, reflekterer, og formidler egne meninger i faglige diskusjoner. Videre innebærer det å bruke fagspråk i kommunikasjon med kunder, kolleger og andre samarbeidspartnere.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefacet innebærer å uttrykke seg skriftlig, planlegge, lage mønstre og arbeidstegninger, forklaringer og beskrivelser, og bruke fagterminologi. Det innebærer også å dokumentere og vurdere eget arbeid. Videre innebærer det å presentere produkter og tjenester og kommunisere med kunder, kolleger, leverandører, tradisjonsbærere og andre samarbeidspartnere.

Å kunne lese

Å kunne lese i vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefacet innebærer å finne og vurdere informasjon i faglitteratur og ulike tekster, arbeidsbeskrivelser, tegninger, symboler, bilder og illustrasjoner. Det innebærer også å tolke informasjon, reflektere over den og trekke faglige slutninger ut fra kjent og ukjent fagstoff. Videre innebærer det å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve.

Å kunne regne

Å kunne regne i vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefacet innebærer å utarbeide mønstre, ta mål, beregne størrelse og material- og tidsforbruk. Videre innebærer det å kalkulere pris på bedriftens og egne produkter og tjenester og å lage kostnadsberegninger i forbindelse med pristilbud.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefacet innebærer å innhente og formidle informasjon og visualisere ideer. Det innebærer også å arbeide digitalt i produktutvikling og design av duodjiprodukter. Videre innebærer det å arbeide med kostnadsberegning og markedsføring av bedriftens og egne håndverksprodukter og tjenester. Digitale ferdigheter vil videre si å vurdere, bearbeide og sammenstille

informasjon, være kildekritisk og vise til kilder. Det innebærer også å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft ved å følge regler og normer.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering skinn- og pelsduodjifaget

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid og bruke fagbegreper i arbeidet
- utforske og bruke samisk tradisjonskunnskap og urfolkskultur til inspirasjon for eget skapende arbeid og formidling av duodji-/duodje-/duedtie på en etisk måte
- utforske og gjøre rede for materialenes egenskaper og bruksområder og bruke dette i utforming av tradisjonelle og nyutviklede duodji-/duodje-/duedtieprodukter
- velge materialer ut fra dyrets art, alder, pels og kvalitet, og reflektere over hvordan ulike årstider påvirker skinn- og pelsmaterialer
- bruke naturlige avhåringsprosesser i forberedelse til garvingsprosesser
- bruke ulike garvemetoder og barksorter til å behandle skinn og pels og reflektere over hvordan prosessene påvirker materialene
- bruke konserveringsmetoder og mykgjøre og etterbehandle skinn og pels med fetting
- bruke tradisjonelle mønstre og målemetoder i klipping og skjæring av mønsterdeler, og utnytte materialenes form, symmetri og hårretning
- sy tradisjonelle duodji-/duodje-/duedtieprodukter av sisti, skinn og pels og bruke tradisjonelle håndsømteknikker og maskinsøm der det er hensiktsmessig
- bruke digitale ressurser til å utvikle arbeidstegninger, skisser og modeller og bruke dem i eget arbeid med å utforme nye produkter tilpasset trender og uttrykk som er i endring
- reparere, sammenføye, utvide og lappe for gjenbruk av ulike skinn og pelsprodukter
- bruke tradisjonelle og nye metoder for å oppbevare skinn- og pelsmaterialer og produkter
- gjennomføre ulike metoder for rens og vedlikehold av skinn og pelsmaterialer og reflektere over hvilken metode som har virkning på bruksområde og holdbarhet
- beskrive funksjon, kvalitet og holdbarhet i duodjiproduktene
- beregne tid og pris på egne produkter og tjenester og vurdere sammenhengen mellom materialvalg, produktivitet og lønnsomhet

- bruke ulike digitale ressurser til markedsføring og salg av egne og bedriftens merkevarer og i kommunikasjon med kunder og andre samarbeidspartnere
- gjøre rede for horn-, bein- og metallduodji-/duodje-/duedtiefagets historie og egenart og bruke historiske kilder som referanse i produksjon og rekonstruksjon av produkter på en måte som lar seg etterprøve
- anvende gjeldende regelverk for opphavsrett i eget arbeid og reflektere over kildebruk og kildehenvisninger
- beskrive ansvarsområdene og arbeidet til ulike samiske duodji-/duodje-/duedtieorganisasjoner og -institusjoner og hvordan nyttiggjøre seg av dem, og reflektere over hvilken rolle de spiller i samfunnet
- utføre enkelt vedlikehold av maskiner, verktøy og utstyr og bruke dem i henhold til gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet i arbeid med duodji-/duodje-/duedtie
- arbeide etter regelverk og avtaler som regulerer arbeidsforholdet i faget, og gjøre rede for arbeidsgiverens og arbeidstakerens plikter og rettigheter
- bruke hensiktsmessig verneutstyr, ha gode rutiner og varierte arbeidsstillinger for å forebygge belastningsskader på arbeidsplassen

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Lærlingene viser og utvikler kompetanse i vg3 skinn- og pelsduodji-/duodje-/duedtiefaget når de bruker kunnskaper, ferdigheter og kritisk tenkning til å løse arbeidsoppgaver i faget.

Instruktøren skal legge til rette for lærlingmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsoppgaver. Instruktøren og lærlingene skal være i dialog om lærlingenes utvikling i vg3 skinn- og pelsduodjif-/duodje-/duedtiefaget. Lærlingene skal få mulighet til å uttrykke hva de opplever at de mestrer, og reflektere over egen faglig utvikling. Instruktøren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at lærlingene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i lærefaget.

Vurderingsordning

Sluttvurdering

Før fagprøven må alle som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, ha bestått en skriftlig eksamen laget ut fra læreplanen i faget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt. Eksamen skal ikke ha forberedelsesdel.

Opplæringen i vg3 skinn- og pelsduodjif-/duodje-/duedtieaget skal avsluttes med en fagprøve. Alle skal opp til fagprøven, som skal gjennomføres innenfor en tidsramme på seks virkedager